

Wie is Joanna Macy?

Joanna Macy is klimaatactivist en boeddhist. Hoe weet ze zoveel mensen te inspireren?

De Amerikaanse Joanna Macy begon net als andere boeddhisten met een milde, mindfulachtige observatie van de wereld. Maar dat leverde allesbehalve de typisch boeddhistische rust op. Door aandacht, zegt Macy, ervaar je alle ellende in de wereld – van de klimaatcrisis tot corona tot racisme tot de oorlog in Oekraïne. Wees geheel aanwezig bij die ervaringen, roept ze haar lezers en volgers op. Die oproep herhaalt ze keer op keer in de meer dan tien boeken die ze schreef, en vooral ook als organisator van populaire workshops waarmee ze eind jaren zeventig begon. Die workshops worden nu nog steeds gevolgd en gegeven, ondertussen ook door haar vele volgers. Aan de basis van die sessies ligt het eigenzinnige gedachtegoed van Macy, die aannemelijk weet te maken dat het boeddhisme en de zogenoemde deep ecology elkaar weten te versterken. Die groene filosofie gaat ervan uit dat de mens niet de kroon is op de schepping, maar dat alle wezens op aarde met elkaar verbonden en van elkaar afhankelijk zijn.

Zie de verwarring in een wereld waarin een klimaatcrisis dreigt en waarin bestaande samenlevingen en systemen niet meer lijken te werken omdat ze hebben geleid tot dat drama. Denk bijvoorbeeld aan de industriële revolutie die ons zo veel welvaart heeft gebracht maar die zich nu tegen ons lijkt te keren door de enorme milieuvervuiling en CO₂-uitstoot.

Ecohumanisme

De klimaatcrisis is soms zo overweldigend dat het tot verlamming leidt. Hoe overtuigen we onszelf en anderen – in een wereld van alarmerende berichten – om toch ons gedrag te veranderen? Weten wat van waarde is, voor jezelf én voor de aarde, biedt perspectief.

Probeer de gevoelens die dat oproept niet te verdringen, waarschuwt Macy, geheel in lijn met het boeddhisme. Accepteer het als je verdriet voelt omdat de aarde steeds onbewoonbaarder wordt voor de mens, en ook voor vele dieren, die zelfs uitsterven. Laat de boosheid toe als je denkt dat je voorouders en ouders door hun overmatige consumptie en vliegreizen verantwoordelijk zijn voor de situatie waarin we ons nu bevinden. Omarm de verwarring als je twijfelt aan het leven dat je tot nu toe leidde. De grote ommekeer

In het boeddhisme wordt zo'n moment van verwarring 'bardo' genoemd. Dat soort momenten kunnen het begin zijn van een grote transformatie. De grote ommekeer, zo noemt Macy het.

In de allereerste workshops van Macy had rouw, om het verlies van een bewoonbare planeet, een centrale rol. Diezelfde rouw wordt ook wel klimaatverdriet genoemd. Macy vergelijkt de rouw om de teloorgang van de aarde met de rouw om het verlies van een geliefde. Die rouw kunnen we niet overslaan: als je niet rouwt, waarschuwt Macy, sluit je je af voor je gevoelens, en ook voor de wereld om je heen. Pas als je toegeeft aan je rouw, als je het verlies van een geliefde leert voelen, ben je ook weer in staat je voor de wereld te openen, en erin te handelen.

Meer compassie nodig

Hoe dan te handelen? Macy geeft geen pasklare antwoorden op die vraag – dat wil ze ook niet. Wat ze vooral wil is mensen aan den lijve laten ervaren hoe onze nieuwe wereld voelt. Dat doet ze bijvoorbeeld tijdens de workshops in de 'Council of all Beings', de raad van alle wezens: van mensen, maar ook van dieren en planten. De deelnemers kiezen bijvoorbeeld een dier dat ze vertegenwoordigen in een raad met de andere soorten, en spreken over diens benarde positie op onze planeet.

Opnieuw weet Macy hier boeddhisme en deep ecology te verbinden. Je oefent je door dit soort rituelen in compassie, in dit geval voor dieren, een voor boeddhisten belangrijke deugd. Misschien ga je ook de weg van de bodhisattva, die zich richt op het verlichten van het lijden in de wereld. Die rol is niet noodzakelijk aangenaam, maar kan heel betekenisvol zijn.

Macy hoorde regelmatig van haar Tibetaanse boeddhistische leraren dat een bodhisattva een vlam voelt die wordt aangestoken in zijn hart. En die vlam, zegt ze, heeft ze zelf ook vaak gevoeld, juist ook in deze crisistijd.

De kracht van de verbeelding

Wat draagt Macy bij? Gaat het verder dan een poëtische oproep of een spel? Moderne klimaatdenkers als de recent overleden Bruno Latour zeggen dat voor veranderingen ook onze verbeelding moet worden aangesproken, dat we door een gebrek aan verbeelding slecht reageren op de klimaatcrisis. Voor we dieren rechten geven of beter behandelen, moeten we ze eerst leren zien als wezens waarmee we zijn verbonden en waar we compassie mee kunnen voelen.

De grote ommekeer waar Macy het over had begint bij een verandering van jezelf. Als je je gewoonten opgeeft, zegt Macy, in haar soms zo dramatische woorden, wordt dapperheid geboren, worden krachten in je aangeboord die je nieuwe voorstellingen geven, en misschien in staat stellen een nieuwe wereld te bouwen.

BRON | LINK

<https://boeddhistischdagblad.nl/achtergronden/950510-klimaatactivist-en-boeddhist-joanna-macy-overleden/>